

การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซีย The Movement of Nationalism in Indonesia

อิติพงษ์ มีทอง¹ วุฒินันท์ สมคะณ^{1*} สุรียา ภาริสว¹ และ ยุทธนา พงษ์ชัยภูมิ¹

¹สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
pondwootti@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซีย ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่นและมีอิทธิพลต่อการก่อตัวของชาตินิยมที่นำไปสู่การเรียกร้องเอกราชในปี ค.ศ. 1945 จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซียเกิดจากความอยุติธรรมในการปกครองของเจ้าอาณานิคม ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในรูปแบบสำคัญ 2 รูปแบบ คือ การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม-การศึกษา และการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ขบวนการชาตินิยม, อินโดนีเซีย, การเคลื่อนไหวทางชาตินิยม

Abstract

This article studies about the movement of nationalism in Indonesia. It is dominant form of nationalist movement and has influence to be a powerful to demand independence in 1945. The results showed that the movement of nationalism in Indonesia was born by injustice of Colony, Dutch; it has a result to be the movement of nationalism in Indonesia. It has 2 types of movement. One is the cultural-education movement and another one is the economy movement.

Keywords: nationalism, Indonesia, nationalist movement

1. บทนำ

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทโดดเด่นในประวัติศาสตร์โลกในฐานะการเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญในภูมิภาคโดยเฉพาะบริเวณช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นกลุ่มรัฐที่พัฒนามาจากการเป็นรัฐค้าขายฝิ่นทะเล (กนกร สว่างศรี, 2557: 105) ในระยะรัฐในบริเวณดังกล่าวมีอิสรภาพในการค้าและการปกครองรัฐของตนเองโดยมีการค้ากับจีนและอินเดียเป็นสำคัญ ในช่วงศตวรรษที่ การเข้ามาของชาติตะวันตกได้เข้ามาทำการค้า และยึดครองรัฐในบริเวณ 16 ดังกล่าวเป็นอาณานิคมของตนในยุคอาณานิคม การกดขี่ขูดรีดและถูกเอาเปรียบจากรัฐเจ้าอาณานิคมส่งผลให้เกิดขบวนการชาตินิยมเพื่อเรียกร้องเอกราชจากรัฐอาณานิคมในภายหลัง ซึ่งการเกิดของขบวนการชาตินิยมเหล่านี้เป็นเสมือนไฟทางความคิดที่จุดให้ประชาชนในรัฐนั้นๆเกิดความตื่นตัวในเสรีภาพและเอกราชของชาติ อาทิเช่น การเรียกร้องเอกราชของฟิลิปปินส์จะปฏิเสธที่จะพูดถึง ดร.โฮเซ ริซัล ผู้ซึ่งเป็นจุดไฟทางความคิดแก่ฟิลิปปินส์ในการเรียกร้องเอกราช

การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมของอินโดนีเซียสมัยอาณานิคม จึงเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่มีความน่าสนใจเพราะมีแรงจูงใจและลักษณะของการเคลื่อนไหวที่แตกต่างแต่ล้วนเกิดขึ้นจากการพยายามสะท้อนภาพความอยุติธรรมของสังคมทั้งสิ้น

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

เพื่อศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซียสมัยอาณานิคมของฮอลันดาที่มีลักษณะของแรงจูงใจที่แตกต่างกัน

3. เนื้อหา

3.1 อินโดนีเซียภายใต้การครอบครองของฮอลันดา

ฮอลันดาเป็นยุโรปชาติสำคัญที่เข้ามายึดครองดินแดนแถบหมู่เกาะชวาหรือบริเวณอินโดนีเซียปัจจุบันโดยแบ่งเป็นการเข้ามาใน 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นรูปแบบของการเข้ามาแบบจักรวรรดินิยมแบบเก่า (กนกอร สว่างศรี, 2557: 118) และระยะหลังซึ่งเป็นรูปแบบของจักรวรรดินิยมแบบใหม่ (กนกอร สว่างศรี, 2557: 133) ซึ่งรูปแบบของจักรวรรดินิยมแบบใหม่นั้นปรับเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์จากการที่ติดต่อกันทางการค้าโดยฮอลันดาจะครอบครองเพียงเมืองท่าอย่างเดียวนั้นมาเป็นรูปแบบของการครอบครองอำนาจดินแดนดังกล่าวทั้งหมดและกำหนดนโยบายในการบริหารและปกครองเอง

การดำเนินนโยบายของฮอลันดาในการปกครองสมัยอาณานิคมนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในทางเข้ามาของทั้งสองระยะกล่าวคือในระยะแรกนั้นการค้าในรูปแบบของระบบบริษัทการค้าที่ค้าขายผ่านบริษัท V.O.C. โดยมีนโยบายหลักในการสร้างพันธะสัญญากับเจ้าดินแดนเดิมเพื่อผูกขาดทางการค้าแต่เพียงผู้เดียว ตลอดจนสนับสนุนการมีอำนาจของคนของตนเองมีผลประโยชน์เพื่อครอบครองส่วนแบ่งทางการค้าที่สำคัญโดยเฉพาะเครื่องเทศ (กนกอร สว่างศรี, 2557: 127-129) ขณะที่นโยบายของฮอลันดาในรูปแบบของจักรวรรดินิยมแบบใหม่นั้นมีการเข้าครอบครองดินแดนตลอดจนส่งข้าหลวงในสัญชาติของตนเองมาปกครองโดยอาศัยนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อแสวงหากำไรให้แก่ฮอลันดา

นโยบายสำคัญที่ได้ดำเนินในระยะเวลาที่ 2 คือ ระบบบังคับการเพาะปลูก (Cultivation system) ซึ่งถูกเสนอโดยโจฮันเนส แวน เดน บอสช์ ผู้สำเร็จราชการชวาระหว่างปี ค.ศ.1830-1837 ซึ่งระบบดังกล่าวเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองจากการเกษตรเพื่อยังชีพไปสู่การเกษตรกรรมเพื่อส่งออก โดยบังคับการปลูกพืชที่ได้รับการเลือกสรรให้เป็นพืชส่งออกในที่ดิน 1 ใน 5 ส่วนเพื่อส่งเป็นส่วยให้รัฐแทนการเสียภาษีที่ดิน ขณะเดียวกันรัฐก็นำพืชผลเหล่านั้นไปค้ากำไรต่อไป ตลอดจนมีการตั้งโรงงานน้ำตาลขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของชวาซึ่งเป็นแหล่งอ้อยที่สำคัญถูกเปลี่ยนไปผูกพันกับความต้องการและกำลังซื้อจากตลาดภายนอก ซึ่งระบบดังกล่าวนี้ทำให้เกษตรกรไร้ที่ดินและผันตัวสู่การเป็นแรงงานรับจ้างในที่สุด (กนกอร สว่างศรี, 2557: 144-148) ขณะเดียวกันการปกครองของผู้ว่าราชการจากฮอลันดาได้มีการปรับปรุงรูปแบบการของนโยบายอีกครั้งโดยจัดสวัสดิการให้สาธารณะให้กลับดินแดนอาณานิคมมากขึ้น ทั้งการศึกษา การสาธารณสุข การเกษตร การคมนาคม สิ่งเหล่านี้ทำให้การชวาเกาะได้เรียนรู้ถึงโอกาสมากขึ้น (กนกอร สว่างศรี, 2557: 141)

นโยบายที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ 2 นั้น ดูเหมือนจะสร้างความมั่งคั่งให้ชาวพื้นเมือง หากแต่ความเป็นจริงสภาพสังคมของอินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การครอบครองของชนชาติอื่น การเข้าเป็นแรงงานในที่ดินที่เพาะปลูกพืชที่มีมูลค่าอย่างมากทางเศรษฐกิจแม้จะมีการตอบแทนเป็นค่าจ้างแรงงาน แต่กลับไม่มีโอกาสครอบครองแผ่นดินของตนเองในการทำประโยชน์ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการจัดสวัสดิการรัฐโดยเฉพาะการศึกษาทำให้เกิดการก่อตัวของขบวนการชาตินิยมต่อไป

3.2 การก่อตัวของขบวนการชาตินิยม

ชาตินิยมเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางความคิดที่สำคัญที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 19 โดยมีบทบาทสำคัญในการรวมตัวของรัฐชาติที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคนั้น โดยอาศัยแนวคิดทางชาติพันธุ์เป็นสื่อกลาง (อิติพงศ์ มีทอง, 2556: 105) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการกระตุ้นให้คนในชาติร่วมกันขับไล่ผู้ปกครองต่างชาติออกไปจากดินแดน ขณะเดียวกันก็ยังสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติอีกด้วย (อิติพงศ์ มีทอง, 2556: 106)

เมื่อฮอลันดาสามารถปกครองอินโดนีเซียได้แล้วนั้นได้มีการรวมการปกครองไว้ที่ส่วนกลางและมีการเข้ามาของกลุ่มนักวิชาการที่เข้ามาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมัชปาหิตและการปฏิสังขรณ์บุโรพุทโธมหาศาสนาที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการพยายามปราบปรามผู้นับถือศาสนาอิสลามตลอดจนการห้ามใช้ภาษาอินโดนีเซีย รวมไปถึงสภาวการณ์โดยรอบที่สถานการณ์พลิกผันจากชาติเอเชียที่อ่อนแอสู่การกำชัยชนะที่งดงามของญี่ปุ่นเซนอร์สเซียในปี 1905

ตลอดจนอิทธิพลของการปฏิวัติในจีนในปี 1911 อันก่อให้เกิดซูการ์โนรับแนวคิดดังกล่าวสะท้อนผ่านหลักปรัชญาสี่เสาที่ยอมรับกฎที่สำคัญ 3 ข้อตามแนวคิดของตรซุนยัตเซ็น อันประกอบไปด้วย ชาตินิยม ประชาธิปไตยและสังคมนิยม จึงทำให้การรวมตัวกัน อินโดนีเซียหากแต่ขาดซึ่งโอกาสในการดำเนินการอย่างของความรู้สึกที่จะต่อต้านฮอลันดาเกิดขึ้นในจิตใจของกลุ่มชนต่างๆในเต็มตัว (ไชนูติน, 2552 : 259) ซึ่งกลุ่มชาตินิยมกลุ่มแรกๆที่นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการเกิดลัทธิชาตินิยมในอินโดนีเซียนั้นเกิดจากการพยายามในการปลุกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านจดหมายของระเด่นอาเจ็ง การ์ติณี

จดหมายจำนวนมากมายของการ์ติณีถึงบรรดามิตรสหายของเธอในช่วงระหว่างปี 1899 ถึง 1904 ได้ถูกรวบรวมและตีพิมพ์เป็นภาษาฮอลันดาภายใต้ชื่อ *Door Duisternis Tot Licht* และได้มีการแปลเป็นภาษาอินโดนีเซียใช้ชื่อว่า *Habis Gelap Terbitlah Terang (Letters of a Javanese Princess)* แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า "สิ้นความมืดพลันเกิดแสงสว่าง" จดหมายต่างๆ เหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่าความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ที่ต้องการจะปลดปล่อยสตรีพื้นเมืองจากการกดขี่ที่กลายเป็นวัฒนธรรมในยุคสมัยของเธอ ต้องการให้ผู้หญิงชาวพื้นเมืองได้มีการศึกษาได้เหมือนกับผู้ชาย เพื่อจะได้มีโอกาสในการกำหนดชีวิตของตัวเอง และมีความเท่าเทียมเสมอภาคกับผู้ชาย จากจดหมายเหล่านี้ทำให้การ์ติณี มีชื่อเสียงโด่งดังในฐานะที่เป็น "ผู้บุกเบิกการปลดปล่อยผู้หญิงอินโดนีเซีย" (อรอนงค์ ทิพย์พิมล : 2551)

ซึ่งการจุดประกายทางความคิดในสังคมที่สำคัญที่เกิดขึ้นผ่านการสื่อสารกันกับเพื่อนฝูงของระเด่นอาเจ็ง การ์ติณีนี้เองที่ทำให้ชนชั้นผู้มีความรู้ในอินโดนีเซียจำนวนหนึ่งที่มีการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลดปล่อยอินโดนีเซียในระยะต่อมา

3.3 ขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและการศึกษา

การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซียนั้นมีลักษณะของการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของวัตถุประสงค์ในการรวมตัวของแต่ละขบวนการ ทั้งขบวนการที่รวมตัวกันโดยใช้ลักษณะทางวัฒนธรรมและการศึกษา รวมไปถึงขบวนการที่เคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ

ขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและการศึกษาของอินโดนีเซีย องค์การแรกที่เกิดขึ้นเพื่อดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษาคือ บุกี อุโตโม โดยการจัดตั้งของนายแพทย์วีฮีดิน ซุติโรฮูโซโด (ความพยายามอันน่าสรรเสริญ) Wahidin Sudirohusodo กับกลุ่มชนชั้นผู้มีการศึกษาโดยสมาชิกส่วนมาก (ากเป็นชาวชวา (ไชนูติน, 2552: 260) การดำเนินการของกลุ่มบุกี อุโตโม ดำเนินการได้อย่างดีภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มชนที่ยอมเสียสละทรัพย์สินจำนวนหนึ่งเพื่อการก่อตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษา โดยมีแนวทางที่สำคัญสองแนวทางที่แตกต่างกันตั้งแต่แรกเริ่มคือ แนวทางที่หนึ่งกลุ่มอนุรักษนิยมในชวากลางเรียไรเงินเพื่อส่งเสริมให้ลูกหลานชาวชวาได้ไปเรียนต่อที่ฮอลันดา โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบชวา ในขณะที่อีกแนวทางคือแนวทางของกลุ่มปัญญาชนรุ่นใหม่ในปัตตาเวียที่มุ่งเน้นให้ฮอลันดาให้เกียรติแก่ชาวอินโดนีเซียเหมือนกับที่ฮอลันดากระทำกับชาติยุโรปด้วยกัน (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547: 229) ซึ่งในภายหลังปี 1918 สมาคมได้ดำเนินการในรูปแบบทางการเมืองมากขึ้น ก่อนจะมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจด้านสังคมสงเคราะห์และดำเนินการขับเคลื่อนแนวคิดชาตินิยมอย่างค่อยเป็นค่อยไปในช่วงปี 1931 สมาคมบุกี อุโตโมภายใต้การนำของ ดร. ซูโมโต. Dr. Soemoto ได้ไปรับสมาชิกจากทั่วอินโดนีเซียมากขึ้นเพื่อให้คนในชาติมีบทบาทร่วมกันก่อนจะตั้งเป็นพรรคปารินทรา (Great Indonesia party ในปี (1935 ต่อไป

การประกาศห้ามใช้ภาษาอินโดนีเซียของฮอลันดา ทำให้การเคลื่อนไหวในการสนับสนุนการศึกษาของขบวนการบุกี อุโตโม ได้รับความสนใจมากขึ้นจนนำไปสู่การก่อตัวของขบวนการเยาวชนซึ่งได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาหลายขบวนการโดยขบวนการแรกที่เกิดขึ้น คือ ตริ โกวโร ธรรมโม (Tri Koro Dharmo) อันมีความหมายว่าจุดมุ่งหมายอันประเสริฐสามประการ (และเกิดยุวสมาคมอื่นๆขึ้นมากจำนวนมาภายใต้การนำของกลุ่มนักศึกษาที่พยายามผลักดันความเหมือนกันเพื่อให้คนในชาติรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการสัมมนาเยาวชนอินโดนีเซียโดยใช้คำขวัญการสัมมนาว่า ประเทศเดียว ประชาชาติเดียวและภาษาเดียว รวมไปถึงการใช้ธงสีแดงและขาวเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งการเกิดของขบวนการเยาวชนดังกล่าวนี้เป็นเสมือนแรงกดดันอ่อนๆที่ก่อตัวขึ้นเพื่อวางแนวทางแห่งการเรียกร้องเสรีภาพต่อไป (ไชนูติน, 2552: 270)

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเกิดความรู้สึกของชาตินิยมของชาวอินโดนีเซียนั้นคือการพยายามปราบปรามผู้นับถือศาสนาอิสลามทำให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มมุฮัมมัดดิยา ซึ่งมีแนวทางเพื่อส่งเสริมศาสนา (กลุ่มสาวกของพระมุฮัมมัด) อิสลามจากความไม่เท่าเทียมกันที่ได้รับในสังคมกล่าวคือการไม่เท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา การไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา รวมไปถึงแนวคิดที่จะปฏิรูปศาสนาอิสลามให้มีความเข้าถึงสังคมยุคศตวรรษที่ 20 มากกว่าแต่เดิม (ไชนูติน, 2552: 266)

การดำเนินการของขบวนการต่างๆ เหล่านี้ นั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการเกิดจากการประกาศใช้นโยบายอันไม่ยุติธรรม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของการปกครองภายใต้ฮอลันดา ทำให้การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมโดยใช้นโยบายทางวัฒนธรรมและการศึกษาได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีตลอดจนปูทางไปสู่การเรียกร้องเอกราชของประเทศต่อไป

3.4 ขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ

นอกจากการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและการศึกษาเพื่อให้ฮอลันดาผ่อนคลายและยกเลิกประกาศที่บังคับใช้อย่างไม่เป็นธรรมทั้งการปราบปรามอิสลามิกชน รวมไปถึงการห้ามใช้ภาษาอินโดนีเซีย ขณะที่ในมิติของเศรษฐกิจนั้นได้มีขบวนการชาตินิยมที่หยิบประเด็นดังกล่าวมาเคลื่อนไหวทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในอินโดนีเซียในการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองกับเจ้าอาณานิคมอย่างฮอลันดาเพื่อคืนผลประโยชน์บางส่วนให้แก่ชาวอินโดนีเซียได้อาณานิคมซึ่งการรวมตัวในมิติทางเศรษฐกิจที่สำคัญมีอยู่ 2 กลุ่มหลักคือ กลุ่มชาเรกัต อิสลามและกลุ่มนิยมคอมมิวนิสต์

การรวมตัวของสมาคมชาเรกัต อิสลามนั้นเป็นการรวมตัวทางเพื่อมุ่งในการฟื้นฟูศาสนาแต่มีความมุ่งเน้นที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วยกล่าวคือ สมาคมนี้นี้ได้เกิดจากการรวมตัวกันของพ่อค้าโสรังปาเต๊ะชาวชวาโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ข้อคือ ส่งเสริมการลงทุนค้าขายของอินโดนีเซีย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมสติปัญญาและความอยู่ดีกินดีของอินโดนีเซีย (ฮอลล์, 2549: 701) โดยแม้จะมีจุดมุ่งหมายในการรวมตัวเพื่อความอยู่ดีกินดีแต่ในขณะเดียวกันนั้นสมาคมชาเรกัต อิสลามก็ยังมีอิทธิพลในการดึงดูดให้ประชาชนวิงวอนและผูกพันทางศาสนาระหว่างชาวอินโดนีเซียด้วยกันซึ่งเข้ากับความคิดของชาวชนบทที่มุ่งเน้นในการเรียนรู้ศาสนาจึงทำให้เกิดสมาชิกจำนวนมากจากการดำเนินงานของสมาคมดังกล่าวโดยชาวฮอลันดามีปฏิกิริยาต่อความเติบโตของชาเรกัต อิสลามต่างกันไปสำหรับพวกที่มีเจตนาโดยนโยบายจริยธรรม เขาถือเป็นสัญญาณในการตื่นตัวที่น่าพอใจของโลกตะวันออก และการเติบโตของความเชื่อตนเองในหมู่ชนวนากระนั้นแล้วกลับมีบางส่วนไม่ยอมรับคณะกรรมการกลางของสมาคมซึ่งเป็นเหมือนการสนับสนุนให้สมาคมมีสาขาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 1916 องค์การส่วนกลางได้รับการยอมรับจากรัฐบาลจึงได้จัดสัมมนาซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวกันของนักคิดและนักพูดจำนวนมากในการเป็นหัวเรี่ยวแรงในการแพร่กระจายของลัทธิชาตินิยม

ในขณะที่กลุ่มชาเรกัต อิสลามจะเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรวมจิตใจของประชาชนด้วยศาสนาอิสลามเป็นที่ตั้งนั้น ก็ได้มีแนวคิดของลัทธิมาร์กซิสต์เริ่มเกิดขึ้นในหมู่ชาวฮอลันดาในอินโดนีเซียด้วยซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่แพร่กระจายไปในหลายอาณานิคมของตะวันตก (ไซนุดิน , 2552: 283) ในระยะแรกกลุ่มลัทธิคอมมิวนิสต์อาศัยการรวมตัวกับกลุ่มชาเรกัต อิสลามในการดำเนินการเคลื่อนไหวโดยมุ่งเน้นขับเคลื่อนให้เห็นความคล้ายกันระหว่างศาสนาอิสลามกับลัทธิคอมมิวนิสต์และพยายามลดส่วนที่ต่อต้านด้านศาสนาของลัทธิคอมมิวนิสต์ก่อนที่จะมีการขัดแย้งกันในภายหลัง

ซึ่งการเกิดของขบวนการชาตินิยมทั้ง 2 รูปแบบ ทั้งขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม-การศึกษา และขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวผ่านทางการเมืองโดยมองเห็นว่าการจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้นั้น ต้องอาศัยอำนาจในการสถาปนาประชาชนในการขับเคลื่อนการปกครองตนเอง (ฮอลล์, 2549: 703) จึงนำเรียกร้องการเปิดสภาไพคสรัต ซึ่งได้รับการอนุญาตให้ตั้งสภาดังกล่าวขึ้นแต่อย่างไรก็ตามสภาดังกล่าวยังคงต้องได้รับพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระราชินีของฮอลันดาเพื่อดำเนินการกิจการต่างๆ ในลักษณะของการกระจายอำนาจทำให้อินโดนีเซียสามารถมีการเรียกร้องสิ่งต่างๆ มากขึ้น ประกอบกับอิทธิพลของกลุ่มชาตินิยมต่างๆ ที่ได้ก่อตัวมา แม้บรรยากาศทางการเมืองจะไม่รุนแรงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่กลุ่มชาตินิยมต่างๆ ยังคงรักษาจุดประสงค์ของตนคือ อิสระภาพทางเศรษฐกิจและการปกครองตนเอง (ฮอลล์, 2549: 704)

3.5 ผลจากการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยม

การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมทั้งการเคลื่อนไหวในรูปแบบของวัฒนธรรม-การศึกษา เศรษฐกิจ ตลอดจนการเมือง แม้จะไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือจะเปลี่ยนสถานะของการเป็นรัฐอาณานิคมได้ภายในช่วงเวลาอันสั้น แต่การเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมเหล่านี้เป็นแรงผลักดันที่ทำให้ฮอลันดาต้องพัฒนาคุณภาพประชาชนให้สมกับการเข้ามาฉกฉวยผลประโยชน์ของอินโดนีเซียไป จึงทำให้เกิดการกระจายของการศึกษาขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการกระจายของการศึกษานี้เองทำให้กาลต่อมาอินโดนีเซียสามารถเรียกร้องให้แก่ชาติของตนเองได้ในท้ายที่สุด

4. บทสรุป

การเข้ามาของฮอลันดาในรูปแบบของจักรวรรดินิยมที่มีการใช้อำนาจเข้ามาปกครองโดยมุ่งเน้นการแสวงหาผลประโยชน์เป็นหลักนั้น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้าง ชาวพื้นเมืองจำนวนมากผันตัวเองไปสู่แรงงานในที่ดิน การประกาศข้อบังคับที่ลิดรอนสิทธิของชาวพื้นเมืองทั้งการปราบปรามผู้นับถือศาสนาอิสลาม ตลอดจนการห้ามใช้ภาษาอินโดนีเซีย ทำให้ความไม่พอใจในหมู่ชาวพื้นเมืองเป็นจำนวนมาก การปรากฏเนื้อความในจดหมายของระเด่นอาเจ็ง การ์ติณี อันมุ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมของสังคม ทำให้เกิดแรงผลักดันในการก่อตั้งขบวนการชาตินิยมขึ้น โดยมีรูปแบบของขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้น 2 รูปแบบหลักๆ คือขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมกับการศึกษา และขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ ซึ่งขบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนล้นหลามยกประเด็นความไม่เป็นธรรมทางสังคมในยุคนั้น มาเป็นประเด็นในการเรียกร้องเพื่อให้เกิดซึ่งความยุติธรรมในสังคม ดูผิวเผินอาจจะเห็นแค่การเคลื่อนไหวขนาดเล็กที่ไม่อาจจะมีความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราชให้กับชาติได้ แต่ในท้ายที่สุดการเรียกร้องของขบวนการเหล่านี้ทำให้เกิดการกระจายตัวของโครงสร้างระบบสวัสดิการที่ฮอลันดาพึงจัดการให้สมกับการฉกฉวยผลประโยชน์จากอินโดนีเซีย การจัดสวัสดิการโดยเฉพะการศึกษานี้เองที่ทำให้อินโดนีเซียสามารถใช้ความเป็นชาตินิยมต่อสู้เพื่อเอกราชได้ในที่สุด

5. เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สว่างศรี. (2557). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จิตติพงศ์ มีทอง. (2556). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). อินโดนีเซีย อดีตและปัจจุบัน .(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. (2551). "เรียกฉันว่าการ์ติณีก็พอการ์ติณีกับวันสตรีสากลในอินโดนีเซีย :". ค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2557 จาก www.prachathai.com.
- ไชยุดิน, เอลซา. (2552). ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย (แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร). กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ฮอลส์.อี.จี.ดี , (2549). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคอาณานิคมภาคพิสดาร-สุวรรณภูมิ : (แปลโดย วรณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย